

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esityksen lähtökohta on hyvä. Joutsan kunnan mielestä on tärkeää puuttua ilmiselviin In house-hankintojen väärinkäyttöihin, joissa valtakunnallisestikin merkittäviä hankintoja on toteutettu nimellisillä omistusosuuksilla. Epäkohdista huolimatta hyvin toimivaa, satoja yhtiöitä sekä kuntia koskevaa järjestelmää ei tule romuttaa yksittäisten tapausten perusteella. Joutsan kunta kantaa hallituksen tavoin huolta julkisiin hankintoihin kohdistuvasta rajallisesta kilpailusta ja tarjousten määrästä.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Esityksellä ei saavuteta säästöjä eikä kilpailu olennaisesti lisäännä. Esitykseen sisältyvä sidosyksikköjä koskeva 10 prosentin omistusosuuden vaatimus tulee todennäköisesti lisäämään julkisen sektorin kustannuksia lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Kilpailu ei monessa tapauksessa lisäännä ja kaupunkikeskusten ulkopuolella kilpailua ei todennäköisesti tule syntymään. Kunnilta viedään mahdollisuus hyödyntää järkeviä yhteenliittymiä, joilla ne voivat toimia veronmaksajien eduksi, kustannustehokkaasti.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Esitys ei tuo pienille kunnille taloudellisia säästöjä, toiminnallista tehokkuutta tai vähennä hallinnollista työtä - esityksen ei katsota parantavan julkisen sektorin tehokkuutta. Esityksen ei myöskään tulkita vahvistavan alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä. Käytännössä esitys aiheuttaisi kohtuuttoman lyhyen siirtymäajan aikana runsaasti ylimääräistä työtä ja muutoskustannuksia, joiden kompensoimista esityksessä ei ole huomioitu. Siirtymäajassa ei ole riittävästi huomioitu nykyisten sidosyksikköjen ja niiden hallinnoiman omaisuuden omistusten purkamista, kuntien yhteistyön uudelleen organisoimista, eikä uusien sidosyksikköjen perustamiseen ja päätöksentekoon tarvittavaa aikaa neuvotteluineen ja muutoksenhakuaikoineen.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Esimerkiksi Joutsan kunta on osallisena monissa In house-yhtiöissä, jotka tuottavat mm. talous- ja palkkahallinnon, työterveyden ja hankintojen palveluita. Ehdotettu muutos aiheuttaisi erityisesti pienille kunnille kohtuuttomia taloudellisia kustannuksia ja heikentäisi kuntien elinkelpoisuutta ja -voimaa. Esitetystä 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta tulee luopua.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Hankintojen huolellinen valmistelu on todella tärkeää. In house- yksiköillä on osaamista kilpailuttaa hankintoja ja tehdä vaatimusmäärittelyitä. Pienten kuntien rajalliset henkilöstöresurssit ja esimerkiksi taloushallinnon ohjelmiston, ICT:n tai työterveyshuollon vaatimusmäärittelyiden tekemisessä osaamisen puute toisi suuria ongelmia.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Sidosyksiköiden käytön rajaaminen on osaltaan yhteydessä myös varautumisen ja huoltovarmuuden kysymyksiin. Sidosyksikköinä toimivat yhtiöt ovat tärkeitä myös kuntien varautumisen näkökulmasta, koska tiettyjä kunnan toiminnan kannalta keskeisiä palveluita tulee voida tuottaa myös niissä tilanteissa, joissa se ei olisi pelkästään yksityisen sektorin lähtökohdista katsottuna enää kannattavaa. Esityksestä väistämättä seuraisi rakenteellisia muutoksia vakiintuneisiin toimintamalleihin mm. kuntakentän ICT-, talous- ja henkilöstöhallintopalveluissa.

Hankintakokonaisuuksien pirstaloitumien ja käytettävien järjestelmien sekä palveluntuottajien vaihtuminen toistuvien väliajoin (sopimuskausittain) tulisi hyvin todennäköisesti vaikuttamaan negatiivisesti tiedon eheyteen ja lisäämään tiedonsiirtoon, tietoturvaan ja henkilötietojen asianmukaiseen käsittelyyn liittyviä riskejä kunnissa. Esitys heikentää siten kokonaisturvallisuutta yhteiskunnassa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Muut huomiot

-

Penttinen Matias
Joutsan kunta